

ความรู้มีเพศด้วยหรือ : ญาณวิทยาสตรีนิยม

สิริเพ็ญ พิริยจิตรกรกิจ*

บทคัดย่อ

ข้อเขียนนี้ต้องการตอบคำถามว่า นักญาณวิทยาควรทุ่มเทเวลาให้กับການอ่านและติดตามข้อถกเถียงในสาขาญาณวิทยาสตรีนิยมหรือไม่ คำตอบของดิฉันค่อนข้างไปทางปฏิเสธ เมื่อดูแนวทางการศึกษาของญาณวิทยาสตรีนิยมสองแบบ ได้แก่ ทฤษฎีจุดยืนนิยมและโพสโมเดิร์นแบบสตรีนิยมจะพบว่ามีความไม่คงเส้นคงวาบางอย่าง ขณะที่อีกแนวทางศึกษาหนึ่งคือประสบการณ์นิยมแบบสตรีนิยมจะประสบปัญหาในการแสดงว่าภายใต้กรอบเชิงบรรทัดฐานสามารถรับมโนทัศน์เรื่องการสังเกตกับความคิดที่ว่าญาณวิทยาเป็นโครงการหนึ่งในวิทยาศาสตร์ของไควนได้อย่างไร นอกจากนี้โครงการของญาณวิทยาสตรีนิยมในปรัชญาวิทยาศาสตร์ก็ยังไม่ประสบผลสำเร็จในการแสดงให้เห็นว่ามีอคติทางเพศในวิทยาศาสตร์ในระดับทฤษฎี

ความนำ

แม้ว่าญาณวิทยาสตรีนิยม (Feminist Epistemology) จะเพิ่งถือกำเนิดในโลกตะวันตกตั้งแต่ระหว่างช่วงปลายคริสต์ทศวรรษที่ 1970 ถึงต้นคริสต์ทศวรรษที่ 1980 แต่ก็ปรากฏว่าจนกระทั่งปัจจุบันมีงานเขียนในเรื่องนี้จำนวนมาก กระนั้นก็ตามก็ไม่ค่อยปรากฏชัดเจนว่าญาณวิทยาสตรีนิยมได้ให้สิ่งใหม่ประการใดบ้างแก่วงการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำภาควิชาปรัชญา คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ญาณวิทยา ในข้อเขียนของ Morton¹ และ Pryor² ซึ่งอภิปรายเกี่ยวกับงานเขียนด้าน ญาณวิทยาร่วมสมัยก็ได้กล่าวถึงญาณวิทยาสตรีนิยม แต่ชื่อของญาณวิทยาสตรี นิยมกลับปรากฏอยู่ในปรัชญาวิทยาศาสตร์สาขาญาณวิทยาตั้งปรากฏในงาน อภิปรายเกี่ยวกับปรัชญาวิทยาศาสตร์ร่วมสมัยของ Koertge³ สิ่งที่น่าสงสัยก็คือญาณ วิทยาสตรีนิยมให้สิ่งใหม่กับวงการญาณวิทยาหรือไม่แม้ว่าดูเหมือนจะให้สิ่งใหม่กับ วงการปรัชญาวิทยาศาสตร์สาขาญาณวิทยา

ข้อเขียนชิ้นนี้มีได้เขียนจากจุดยืนของนักญาณวิทยาสตรีนิยม แต่เขียนจาก ความสนใจด้านญาณวิทยาทั้งที่ถกเถียงกันในวงการญาณวิทยาและวงการปรัชญา วิทยาศาสตร์ จึงมีจุดมุ่งหมายเพียงเพื่อประเมินญาณวิทยาสตรีนิยมในภาพรวมเพื่อ จะดูว่าสมควรทุ่มเทเวลาให้กับการอ่านและติดตามข้อถกเถียงในสาขาญาณวิทยา สตรีนิยมหรือไม่

ญาณวิทยากับญาณวิทยาสตรีนิยม

ในวงการญาณวิทยา สิ่งที่ต้องการตลอดมาก็คืออยากมีความรู้เกี่ยวกับโลก ภายนอก ปัจจุบันการแสวงหาความจริงเกี่ยวกับโลกภายนอกอาศัยมโนทัศน์ เกี่ยวกับความเชื่อ กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ เป็นการหาว่าความเชื่อแบบใดจึงจะเรียก ได้ว่าเป็นความรู้ แม้ว่า Quine⁴ จะเสนอให้ญาณวิทยาเป็นสาขาหนึ่งของจิตวิทยา กล่าวคือ ไม่ต้องหาเกณฑ์ว่าความเชื่อใดควรจะเป็นความรู้อีกต่อไป สิ่งที่ควรทำคือ ศึกษาว่าคนได้ความเชื่ออย่างไร ทั้งนี้โดยอาศัยจิตวิทยาสาขา Cognitive Psychology

¹ Adam Morton, "Saving Epistemology from the Epistemologists : Recent Works in the Theory of Knowledge," *The British Journal for the Philosophy of Science* 51 (Special Supplement 2000) : 685-704.

² James Pryor, "Highlights of Recent Epistemology," *The British Journal for the Philosophy of Science* 52 (March 2001) : 95-124.

³ Noretta Koertge, " 'New Ages' Philosophies of Science : Constructivism, Feminism and Postmodernism," *The British Journal for the Philosophy of Science* 51 (Special Supplement 2000) : 674-676.

⁴ W.V.O. Quine, "Epistemology Naturalized," in *Naturalizing Epistemology*, ed. Hilary Kornblith (Cambridge : The MIT Press, 1987), p.15-29.

ข้อเสนอนี้รู้จักกันในนามของ "ญาณวิทยาเชิงธรรมชาติ" (Naturalized Epistemology) ยังมีนักปรัชญาบางคนแม้ว่าจะรับญาณวิทยาเชิงธรรมชาติจาก Quine แต่ก็ยังอยากจะเก็บมโนทัศน์ของความรู้เป็นความเชื่อประเภทหนึ่งไว้ เช่น อธิบายว่าเมื่อเราทราบว่าคุณได้ความเชื่ออย่างไรจากจิตวิทยา เราก็มีเหตุผลที่จะยอมรับว่านั่นเป็นวิธีที่จะได้ความเชื่อที่ควรเชื่อด้วยเนื่องจากวิธีดังกล่าวทำให้อยู่รอดตามทฤษฎีแบบดาร์วิน⁵ อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าจะเป็นการแสวงหาสิ่งที่ควรเชื่อตามแบบเดิมหรือหาว่าเราได้ความเชื่ออย่างไรจากจิตวิทยาตามแนวของญาณวิทยาเชิงธรรมชาติไม่ว่าจะแบบ Quine หรือแบบเก็บมโนทัศน์เรื่องสิ่งที่ควรเชื่อไว้ด้วยก็ตาม แนวทางนี้คือแนวทางหาเกณฑ์ของความเชื่อ

สำหรับญาณวิทยาสตรีนิยมไม่ได้หาความเชื่อด้วยแนวทางการหาเกณฑ์ของความเชื่อดังที่ได้กล่าวมา สิ่งที่นักญาณวิทยาสตรีนิยมทำก็คือพยายามแสดงให้เห็นว่าความรู้ต่างๆ ที่เรายอมรับกันอยู่นั้นมีอคติทางเพศแฝงอยู่ทั้งในระดับทฤษฎีและปฏิบัติ ซึ่งแน่นอนอคติที่ว่านี้เป็นอคติแบบเพศชายที่เป็นผลผลิตจากสังคม และความรู้ดังกล่าวก็หนีไม่พ้นวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี สังคมศาสตร์ ซึ่งนักญาณวิทยาสตรีนิยมมักจะเรียกรวมๆ กันว่าวิทยาศาสตร์ นอกจากจะพยายามแสดงว่าวิทยาศาสตร์ (รวมทั้งเทคโนโลยีและสังคมศาสตร์) มีอคติดังกล่าวแล้ว ญาณวิทยาสตรีนิยมก็ยังมีจุดมุ่งหมายอีกประการหนึ่งคือพยายามกำจัดอคติเหล่านี้ออกไปเพื่อให้ได้วิทยาศาสตร์ที่ดี (good science) จากวิทยาศาสตร์ที่ไม่ดี (bad science)⁶ จากจุดมุ่งหมายนี้ดูเหมือนว่าญาณวิทยาสตรีนิยมยังแสวงหาสิ่งที่ควรเชื่ออยู่ แต่จะเป็นสิ่งที่ควรเชื่อเพื่อบอกว่ารู้ความจริงเกี่ยวกับโลกคงจะไม่ใช่ สิ่งที่อยู่เบื้องหลังญาณวิทยาสตรีนิยมน่าจะอยู่ที่การเห็นว่าวิทยาศาสตร์ที่มีอคติแบบเพศชายแฝงอยู่ทำให้

⁵ Hilary Kornblith, "Introduction: What is Naturalistic Epistemology," in *Naturalizing Epistemology*, ed. Hilary Kornblith (Cambridge: The MIT Press, 1987), pp.1-13.

⁶ Helen E. Longino, "Essential Tensions-Phase Two: Feminist, Philosophical and Social Studies of Science," in *A Mind of One's Own*, ed. Louise M. Antony and Charlotte Witt (Boulder: Westview Press, 1993), pp. 257-272.

เกิดความไม่เป็นธรรมกับผู้หญิง ในแง่นี้ญาณวิทยาสตรีนิยมกำลังโยนญาณวิทยาเข้ากับผู้ปรัชญาสังคม

Anderson⁷ อธิบายว่ามโนทัศน์หลักของญาณวิทยาสตรีนิยมคือ "ผู้รู้ที่ถูกกำหนดโดยสถานการณ์" (situated knower) ซึ่งทำให้ความรู้เป็นสิ่งที่ถูกกำหนดโดยสถานการณ์ (situated knowledge) นั่นคือผู้รู้จะอยู่ภายใต้สถานการณ์เฉพาะที่สัมพันธ์กับสิ่งที่ถูกรู้และผู้รู้อื่นๆ สิ่งที่ถูกรู้และวิธีที่ได้ความรู้จะสะท้อนสถานการณ์หรือมุมมองของผู้รู้ ญาณวิทยาสตรีนิยมต้องการทราบว่าความเข้าใจเกี่ยวกับเพศ (gender) มีผลอย่างไรต่อผู้รู้ ญาณวิทยาสตรีนิยมได้พัฒนาวิธีศึกษาปัญหาที่ออกเป็นสามแบบหลักๆ ได้แก่

1. ทฤษฎีจุดยืนสตรีนิยม (Feminist Standpoint Theories)

ญาณวิทยาสตรีนิยมแบบนี้อาศัยการเปรียบเทียบกับแนวคิดแบบมากซ์สร้างทฤษฎีขึ้นมา เช่น Nancy Hartsock ใน *Money, Sex and Power : Toward a Feminist Historical Materialism* (1983) และ Sandra Harding ใน *The Science Question in Feminism* (1986) เทียบให้เห็นความคล้ายกันระหว่างสภาพของผู้หญิงในสังคมที่ยึดผู้ชายเป็นหลักในการสืบวงศ์ตระกูลกับชนชั้นผู้ใช้แรงงานในสังคมทุนนิยม เช่น ความต้อยของชนชั้นผู้ใช้แรงงานถูกทำให้เข้าใจว่าเป็นเรื่องธรรมชาติโดยข้อสมมติล่วงหน้าเชิงทฤษฎีของทุนนิยม เหมือนกับความต้อยของผู้หญิงที่ถูกทำให้เข้าใจว่าเป็นเรื่องธรรมชาติโดยข้อสมมติล่วงหน้าเชิงทฤษฎีของแนวคิดที่ยึดผู้ชายเป็นหลักในการสืบวงศ์ตระกูล ตามแนวคิดแบบมากซ์แก้ไขเรื่องนี้โดยพยายามลดความเป็นธรรมชาติของความต้อยเหล่านี้ ดังนั้นในญาณวิทยาสตรีนิยมแนวนี้ก็น่าจะแก้ปัญหา

⁷ Elizabeth Anderson. *Feminist Epistemology and Philosophy of Science* [Online], revised Nov. 13, 2001. Available from : <http://plato.stanford.edu/entries/feminism-epistemology/> [2003, April 29].

โดยลดความเป็นธรรมชาติของความต้อยของผู้หญิงในสังคมที่ยึดผู้ชายเป็นหลักในการสืบวงศ์ตระกูล⁸

ญาณวิทยาสตรีนิยมแนวนี้อาจเสนอว่าการค้นคว้าทางวิทยาศาสตร์น่าจะเริ่มต้นด้วยมุมมองจากชีวิตของผู้หญิง เพราะชีวิตของผู้หญิงถูกทำให้เป็นกลุ่มคนชายขอบ ดังนั้นมุมมองจากชีวิตของผู้หญิงจึงมีสถานะพิเศษในทางญาณวิทยา (epistemic privilege) ซึ่งจะทำให้ได้ความรู้ที่มีความเป็นวัตถุวิสัย (objective) มากกว่า Anderson⁹ ยกตัวอย่างผลสำเร็จของจริยศาสตร์แห่งความเอาใจ (ethics of care) ว่ามาจากญาณวิทยาสตรีนิยมแบบนี้ กล่าวคือ แนวคิดแบบนี้ทำให้เห็นแบบการรู้ (cognitive style) ของความเป็นผู้ชาย (masculine) ต่างจากแบบการรู้ของความเป็นผู้หญิง (feminine) กล่าวคือ แบบการรู้ของความเป็นผู้ชาย ได้แก่ ลักษณะนามธรรม เป็นทฤษฎี ไม่เกี่ยวกับอารมณ์ เป็นการวิเคราะห์ เป็นแบบนิรนัย เป็นเชิงปริมาณ แยกย่อยเป็นส่วนๆ (atomistic) ให้คุณค่ากับการควบคุม ส่วนแบบการรู้ของความเป็นผู้หญิง ได้แก่ ลักษณะรูปธรรม เป็นการปฏิบัติ มีอารมณ์เข้ามาเกี่ยวข้อง เป็นการสังเคราะห์ เป็นการรู้เอง (intuitive) เป็นเชิงคุณภาพ มีความสัมพันธ์ (relational) ให้คุณค่ากับความเอาใจ จริยศาสตร์แห่งความเอาใจได้รับชัยชนะเหนือจริยศาสตร์แห่งการควบคุม (ethics of domination) ซึ่งมีลักษณะความเป็นผู้ชาย ทำให้กล่าวได้ว่าแบบการรู้ของความเป็นผู้หญิงเหนือกว่าแบบการรู้ของความเป็นผู้ชายในเชิงญาณวิทยา

อย่างไรก็ตาม นักญาณวิทยาสตรีนิยมบางคนได้วิจารณ์ญาณวิทยาสตรีนิยมแบบนี้ เช่น Longino¹⁰ ได้แย้งว่าแนวคิดแบบนี้ไม่สามารถแสดงได้ว่าทำไมจึงตัดสินใจเลือกว่าจุดยืนไหนเป็นจุดยืนที่มีสถานะพิเศษทางญาณวิทยา ดิฉันคิดว่าใน

⁸ Lorraine Code, "Feminist Epistemology and Ontology," in *The Encyclopedia of Philosophy, Supplement*, ed. Donald M. Borchert (New York : Simon & Schuster Macmillan, 1996), p. 178.

⁹ *Ibid.*

¹⁰ Helen E. Longino, "Subjects, Power and Knowledge : Description and Prescription in Feminist Philosophies of Science," in *Feminist Epistemologies*, ed. Linda Alcoff and Elizabeth Potter, (New York : Routledge, 1993), p. 106-107.

ที่สุดอาจกลายเป็นการเลือกแบบวัฏฏะ (circular) คือมีข้อสมมติล่วงหน้าอยู่ก่อนว่า จุดยืนนั้นมีสถานะพิเศษทางญาณวิทยา

นอกจากนี้จากแบบการรู้ของความเป็นชายเป็นหญิง ดิฉันคิดว่าขัดกับสิ่งที่เกิดขึ้นในวิทยาศาสตร์ การค้นพบในวิทยาศาสตร์ในอดีตซึ่งส่วนใหญ่เป็นการค้นพบโดยผู้ชายต้องการแบบการรู้ที่ญาณวิทยาสตรีนิยมแบบนี้บอกว่าเป็นของความเป็นผู้หญิง เช่น การรู้เอง (intuitive) คุณสมบัตินี้ยังเป็นที่ต้องการในคณิตศาสตร์ อารมณ์ก็สำคัญ จะค้นพบอะไรสักอย่างน่าจะมาจากใจรักเพราะต้องทุ่มเทมากมายทีเดียวและไม่แน่ว่าจะสำเร็จหรือไม่ นอกจากนี้ตัวอย่างของ จริยศาสตร์แห่งความอาหารก็ปรากฏในศาสนาที่มีศาสดาเป็นผู้ชายและอยู่ในสังคมที่ยกย่องผู้ชายสูงกว่าผู้หญิง เช่น พระพุทธเจ้าสอนให้มีเมตตา พระเยซูสอนให้รักคนอื่น

2. โฟลโมเดิร์นแบบสตรีนิยม (Feminist Postmodernism)

ญาณวิทยาสตรีนิยมแนวนี้ได้รับอิทธิพลมาจากนักปรัชญาชาวฝรั่งเศสสาย โฟลโมเดิร์น ได้แก่ Foucault Lacan Derrida Lyotard และ Irigaray ซึ่งตั้งข้อสงสัยต่อโมทัศน์อย่างความเป็นสากล ความจำเป็น ความเป็นวัตถุวิสัย ความเป็นเหตุผล สวรรค์ตะ ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มูลฐาน ความเป็นจริงและความจริงอันติมะ แต่ให้ความสนใจต่อโมทัศน์อย่างความเป็นเฉพาะที่ การเป็นบางส่วน ความบังเอิญ ความไม่คงที่ ความไม่แน่นอน ความคลุมเครือ ตัวตน (the self) งานของญาณวิทยาสตรีนิยมแบบนี้เป็นการวิเคราะห์หมิ่นหมั่นในญาณวิทยาสตรีนิยมต่างๆ ออกมาในแนวโฟลโมเดิร์น เช่น ไม่มีความเป็นวัตถุวิสัยในเรื่องความเป็นหญิงหรือความเป็นชาย ไม่มีลักษณะร่วมที่เป็นสากล ไม่มีสวรรค์ตะของความเป็นหญิงหรือความเป็นชาย ซึ่งทำให้ดิฉันคิดว่าการใส่คำว่า "feminist" ไว้ข้างหน้า "postmodernism" ไม่จำเป็นอีกต่อไป เพราะคำนี้ไม่มีความหมายแน่นอนสามารถเปลี่ยนไปได้เรื่อยๆ ในกรอบของแนวคิดแบบโฟลโมเดิร์น ปัญหาของกลุ่มนี้ก็คืออาจไปกันไม่ได้กับเป้าหมายตั้งแต่แรกของญาณวิทยาสตรีนิยมที่อยากขจัดความไม่เป็นธรรมออกไป เพราะความหมายของความไม่ เป็นธรรมสามารถเปลี่ยนไปได้เรื่อยๆ เช่นกัน

3. ประสบการณ์นิยมแบบสตรีนิยม (Feminist Empiricism)

Anderson¹¹ซึ่งเป็นนักญาณวิทยาสตรีนิยมแบบนี้ด้วยอธิบายว่า ประสบการณ์นิยมแบบสตรีนิยมมีรากฐานมาจากข้อเสนอของ Quine สองประการ คือ ประการแรก การสังเกตเป็นสิ่งที่พ่วงมากับทฤษฎี (theory-ladenness) และ ประการที่สองญาณวิทยาเป็นโครงการหนึ่งของวิทยาศาสตร์ ซึ่งทำให้ประสบการณ์นิยมแบบสตรีนิยมเป็นญาณวิทยาเชิงธรรมชาติ (naturalized epistemology) แบบหนึ่ง แต่เป็นแบบที่ต่างจากแบบของ Quine กล่าวคือ แบบของ Quine จะอยู่ที่ปัจเจกแต่ละคน ส่วนแบบของสตรีนิยมจะเน้นที่การปฏิบัติเชิงสังคม ซึ่งอาจเรียกได้ว่าเป็นญาณวิทยาเชิงสังคม (social epistemology) แบบหนึ่ง¹² ปัญหาของแนวทางนี้อยู่ที่จะหาเกณฑ์อะไรที่ทำให้ชุมชนที่แสวงหาความรู้ด้วยกันใช้เพื่อกำจัดอคติออกไปได้ แต่ถ้าตีความตามข้อเสนอของ Quine¹³ เป็นไปได้ว่าถ้าคนที่อยู่ในชุมชนวิชาการนี้ถูกหล่อหลอมมาแบบเดียวกันก็จะไม่สามารถเห็นอคติที่มีอยู่ร่วมกันได้

ปรัชญาวิทยาศาสตร์กับญาณวิทยาสตรีนิยม

ผลจากข้อเขียนของคูห์น¹⁴ซึ่งพิมพ์ครั้งแรกใน ค.ศ. 1962 ได้เกิดสาขาหนึ่งคือ สังคมวิทยาของวิทยาศาสตร์ แนวทางการศึกษาวิทยาศาสตร์แบบนี้ยอมรับเรื่องการเปลี่ยนทฤษฎีไม่ได้นำไปสู่ความจริง ยอมรับว่าไม่มีความแตกต่างระหว่างการค้นพบ (discovery) กับการมีเหตุอันควรให้เชื่อ (justification) ยอมรับโมโนทัศน์เรื่องการพ่วงมากับทฤษฎีของการสังเกต (theory-ladenness of observation) เรื่องการไม่สามารถกำหนดได้ของทฤษฎี (underdetermination of theories) ยอมรับว่าวิทยาศาสตร์ทั้งในระดับทฤษฎีและระดับปฏิบัติมีเรื่องคุณค่าแฝงอยู่ (value-ladenness)

¹¹ *Ibid.*

¹² ผู้สนใจญาณวิทยาเชิงสังคมอาจหาอ่านได้จาก *Socializing Epistemology*, ed. Frederick F. Schmitt (Lanham : Rowman & Littlefield Publishers, Inc., 1994)

¹³ W.V.O. Quine, *Word and Object*, (Cambridge : MIT Press, 1960)

¹⁴ ทอมัส เอส. คูห์น, *โครงสร้างของการปฏิวัติในวิทยาศาสตร์*, งานแปลของสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติลำดับที่ 187, สิริเพ็ญ พิริยจิตรกรกิจ, แปล, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สุทธสภาลาดพร้าว, 2544).

สตรีนิยมในวิทยาศาสตร์ก็คล้ายกับสังคมวิทยาของวิทยาศาสตร์ในเรื่องการยอมรับประเด็นต่างๆ ในย่อหน้าที่แล้ว สิ่งที่แตกต่างกันคือจุดมุ่งหมาย จุดมุ่งหมายของสตรีนิยมคือการศึกษาว่าในวิทยาศาสตร์ทั้งระดับทฤษฎีและระดับปฏิบัติมีคุณค่าเรื่องเพศแฝงอยู่หรือไม่ ตามหลักการแล้ว ถ้ายอมรับโมทัศน์เรื่องการพ่วงมาทฤษฎีของการสังเกต เราสามารถจะมีทฤษฎีที่ไม่สามารถจะประเมินด้วยเกณฑ์เดียวกันได้ (incommensurable) แต่สอดคล้องกับหลักฐานชุดเดียวกันได้ ทำให้อาจเป็นไปได้ว่าจะมีสองทฤษฎีที่มีคุณค่าเรื่องเพศคนละอย่างสอดคล้องกับหลักฐานชุดเดียวกัน แต่ปัญหาคือเราไม่อาจตัดสินใจเลือกทฤษฎีจากหลักฐานที่ได้จากการสังเกตได้ แต่เราอาจเลือกทฤษฎีจากคุณค่าที่แฝงอยู่ได้ ในงานของนักญาณวิทยาสตรีนิยมจะเป็นการศึกษาตัวอย่างต่างๆ ในวิทยาศาสตร์ว่ามีเรื่องคุณค่าเกี่ยวกับเพศแฝงอยู่หรือไม่ วิทยาศาสตร์สาขาที่น่าจะเป็นไปได้ว่าจะมีเรื่องคุณค่าเรื่องเพศแฝงอยู่อย่างน้อยน่าจะเป็นสาขาวิชาที่ศึกษาเรื่องเพศหรือมีเรื่องเพศเข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น ชีววิทยา จิตวิทยา สังคมศาสตร์

ปัจจุบันนักญาณวิทยาสตรีนิยมในปรัชญาวิทยาศาสตร์ได้พยายามหาตัวอย่างเหล่านี้ ซึ่งก็ยังเป็นที่ถกเถียงกันอยู่ เช่น Soble¹⁵ พยายามแก้ต่างให้ Bacon ในข้อหามือคดต่อเพศหญิงจากนักปรัชญาหลายคน Ruse¹⁶ ชี้แจงว่าที่ดูเหมือนลัทธิคาร์วินจะมีอคติทางเพศนั้นที่จริงไม่ได้มาจากคาร์วิน ทฤษฎีวิวัฒนาการของคาร์วินไม่มีอะไรแบบนั้น Ruse เสนอว่าควรแยก Popular Science ออกจาก Professional Science Popular Science เป็นงานเขียน (รวมทั้งรายการโทรทัศน์) เกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ที่เขียนให้คนทั่วไปอ่าน ซึ่งบางครั้งต้องมีตัวอย่าง ซึ่งการให้ตัวอย่างก็มักให้จากที่มีในสังคม เลยทำให้เหมือนกับทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์ลำเอียง ในกรณีนี้

¹⁵ Alan Soble, "In Defense of Bacon," in *A House Built on Sand*, ed. Noretta Koerge (New York : Oxford University Press, 1998), p.195-215.

¹⁶ Michael Ruse, "Is Darwinism Sexist? (And if It Is, So What?)," in *A House Built on Sand*, ed. Noretta Koerge (New York : Oxford University Press, 1998), p.119-129.

ตัวการหนึ่งคือหนังสือของ Richard Dawkins ที่ชื่อ *The Selfish Gene*¹⁷ ขณะที่ Professional Science เป็นงานเขียนที่อ่านกันเฉพาะในกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ

สรุป

ดูเหมือนโครงการของภาควิชาสตรีนิยมจะไม่ค่อยประสบผลสำเร็จเท่าไรนัก แต่ประเด็นตอนต้นในการโยงปรัชญาสังคมกับภาควิชานี้น่าสนใจ เป็นไปได้ที่ความไม่เป็นธรรมบางอย่างเกิดจากความรู้อย่างหนึ่ง และเราอาจปฏิเสธความรู้นั้นได้ด้วยเหตุผลนี้

บรรณานุกรม

- ทอมัส เอส. คูห์น. *โครงสร้างของการปฏิบัติในวิทยาศาสตร์* งานแปลของ สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติลำดับที่ 187. สิริเพ็ญ พริยจิตรกรกิจ, แปล. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2544.
- Anderson, E. (revised Nov. 13, 2001). *Feminist Epistemology and Philosophy of Science*. <http://plato.stanford.edu/entries/feminism-epistemology/> (2003, April 29).
- Code, L. Feminist Epistemology and Ontology. In Donald M. Borchert (ed.), *The Encyclopedia of Philosophy, Supplement*, pp. 177-180. New York : Simon & Schuster Macmillan, 1996.
- Dawkins, R. *The Selfish Gene*. Oxford : Oxford University Press, 1976.
- Koertge, N. 'New Ages' Philosophies of Science : Constructivism, Feminism and Postmodernism. *The British Journal for the Philosophy of Science* 51 (Special Supplement 2000) : 667-683.
- Kornblith, H. Introduction : What is Naturalistic Epistemology. In Hilary Kornblith (ed.), *Naturalizing Epistemology*, pp.1-13. Cambridge : The MIT Press, 1987.

¹⁷ Richard Dawkins, *The Selfish Gene*, (Oxford : Oxford University Press, 1976).

- Longino, H. E. Essential Tensions-Phase Two : Feminist, Philosophical and Social Studies of Science. In Louise M. Antony and Charlotte Witt (eds.), *A Mind of One's Own*, pp. 257-272. Boulder : Westview Press, 1993.
- Longino, H. E. Subjects, Power and Knowledge : Description and Prescription in Feminist Philosophies of Science. In Linda Alcoff and Elizabeth Potter (eds.), *Feminist Epistemologies*, pp. 101-120. New York : Routledge, 1993.
- Morton, A. Saving Epistemology from the Epistemologists : Recent Works in the Theory of Knowledge. *The British Journal for the Philosophy of Science* 51 (Special Supplement, 2000) : 685-704.
- Pryor, J. Highlights of Recent Epistemology. *The British Journal for the Philosophy of Science* 52 (1), 2001 : 95-124.
- Quine, W.V.O. *Word and Object*. Cambridge : MIT Press, 1960.
- Quine, W.V.O. Epistemology Naturalized. In Hilary Kornblith (ed.), *Naturalizing Epistemology*, pp.15-29. Cambridge : The MIT Press, 1987.
- Ruse, M. Is Darwinism Sexist? (And if It Is, So What?). In Noretta Koerge (ed.) *A House Built on Sand*, pp.119-129. New York : Oxford University Press, 1998.
- Schmitt, F. (ed.). *Socializing Epistemology*, Lanham : Rowman & Littlefield Publishers, Inc. 1994.
- Soble, A. In Defense of Bacon. In Noretta Koerge (ed.) *A House Built on Sand*, pp.195-215. New York : Oxford University Press, 1998.

ศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย